

nam et benignitatem refert beneficium incarnationis, et promissionem Christi, non tantum secundum se simpliciter, sed etiam ut venturi ex semine Abrahæ, ut constat ex ad Rom. 3 et 4; nam eadem est ratio de Christo, ut nascitur ex utero Virginis. Respondetur tamen conclusionem, a nobis positam, esse quidem magis probabilem, et simpliciter veram, contrariam vero sententiam nulla nota esse dignam, præterquam minoris probabilitatis et falsitatis, quia neque ex Scriptura vel Patribus convinci satis potest, imo non est omnino aliena a modo loquendi Patrum, et eam tenent autores graves non sine probabili conjectura. Illa vero testimonia, ex epistola ad Romanos sumpta, primo solum inducuntur a paritate rationis, cum tamen hæc facile negari possit, quia multo fuerunt excellentiora gratia et opera Virginis, quam Abrahæ, David, et aliorum. Deinde ex illis locis potissimum probatur, electionem Abrahæ et illius populi fuisse ex divina gratia; an vero, supposita electione et prima gratia, intercesserit aliquod meritum in executione divinæ promissionis, hoc ex illis locis neque definiri potest, nec satis improbari.

10. *Dubium.* — Ultimo hic quæri potest an potuerit B. Virgo mereri de condigno maternitatem divinam, non merendo de condigno incarnationem. Videtur enim hoc posterius in illo priori includi necessario; nam, si B. Virgo meruit de condigno ut esset mater Dei, ergo ut Deus ex illa homo fieret; ergo ut homo fieret; vel aliter, meruit esse mater Dei; ergo et Christum Deum hominem in rerum natura producere; ergo meruit ut hoc compositum, Christus Deus homo, in rerum natura esset. In contrarium vero est, quia supra diximus, potuisse Virginem de potentia saltem absoluta mereri de condigno vere ac proprie, id est, cum vera æqualitate ac justitia, maternitatem divinam; negavimus autem prius, puram creaturam posse hoc modo mereri incarnationem; ergo meritum incarnationis non includitur necessario in merito maternitas divinæ. Deinde, maternitas divina est dignitas distincta ab unione hypostatica, illaque inferior; ergo potest cadere sub aliquod meritum, sub quod illa non cedit.

11. *Responsio.* — Respondetur ergo duplum posse intelligi hoc meritum, primo, absolute et simpliciter sine ulla suppositione, et hoc modo necessario tale meritum includit meritum incarnationis, quia si beata Virgo suis meritis posset ex justitia obligare Deum,

ut ex illa fieret homo, ethoc absolute, et nulla facta suppositione, necessario deberet illum obligare ut fieret homo, quia hoc in illo continetur; unde, si non supponitur ante meritum, necesse est ut per ipsum meritum efficiatur; et ideo existimo non esse possibile puræ creaturæ, ut recte probat argumentum supra factum. Secundo potest intelligi hoc meritum solum quasi sub conditione, seu facta suppositione quod Deus sit futurus homo, et hoc modo præscindi potest meritum maternitatis a merito incarnationis, quia præsupponit illam futuram, et aliunde potest meritum habere æqualitatem cum illa dignitate præcise sumpta, et non cum incarnatione, ut bene etiam probat argumentum factum. Et potest exemplo declarari, nam si princeps venturus ad civitatem sit, et civis aliquis impetrat ac mereatur, ut potius in suam, quam alterius domum, divertat, recte intelligitur non mereri adventum simpliciter, et nihilo minus mereri circumstantiam quæ illum necessario præsupponit.

SECTIO VIII.

Utrum saltem de congruo meruerit Beata Virgo dignitatem matris Dei.

1. *Ratio dubii* esse potest, quia soli gratiæ, et benevolentiae divinæ tribui solet a Patribus, B. Virginem, potius quam aliam feminam sibi in matrem delegisse, quod ipsam met Virgo confessa est, Luc. 1, dicens: *Quia respexit humilitatem ancillæ sue;* et: *Quia fecit mihi magna qui potens est,* etc. Resolutio tamen est facilis, distinguendo (ut supra in simili fecimus) prædestinationem seu electionem Virginis ad eam dignitatem, a dignitate ipsa, seu ab illius consecutione.

2. Dico ergo primo: B. Virgo non meruit etiam de congruo ut prædestinaretur, seu eligeretur in Dei matrem. Hanc censeo esse certam, eamque propterea Theologos omnes supponere potius quam disputare. Et probari potest ex omnibus adductis in sectione 6; quidquid enim meriti fuit in B. Virgine, duxit originem ab hac electione, supposuitque illam, quia ipsa prima gratia Virginis, ex qua omne meritum secutum est, ex hac electione processit; ideo enim tanta et tam excellens gratia, tamque maturo tempore illa data est, ut esset accommodata dignitati matris, ad quam erat electa. Quin potius ipsam electio ad gloriam in Virgine supposuit electionem ad dignitatem matris, quia B. Virgo non prius

processit; ideo enim tanta et tam excellens gratia, tamque maturo tempore illa data est, ut esset accommodata dignitati matris, ad quam erat electa. Quin potius ipsam electio ad gloriam in Virgine supposuit electionem ad dignitatem matris, quia B. Virgo non prius

meriti interdum improprie sumatur, ut significat congruitatem quamdam vel dignitatem, vel necessitatem, quomodo dicitur: *Felix culpa, que tantum meruit habere redemptorem,* et gemitus infantis dicantur promereri Dei misericordiam, a Cypriano, lib. 3, epist. 8, tamen cum tribuitur personæ sanctæ, et sanctis operibus ejus, propriam habet significationem. Ubi tandem notandum est singulare dictum Benardini Senen., serm. 51; ait enim Virginem, eo actu quo consensit Angelo nuncianti, plus meruisse quam omnes Angelos et homines omnibus suis actibus; quod non videtur alia ratione verum, nisi quia illo meruit maternitatem; unde intelligitur hoc meritum maxime fuisse positum in illo actu, qui fuit veluti ultima dispositio ad illam formam, quæ cum esset proportionata, et a persona grata, erat meritoria, saltem de congruo; et hinc sumitur ratio conclusionis, quia B. Virgo per suos actus dignissime se disposuit ut Filium Dei in suo utero susciperet; ergo per eos saltem de congruo meruit illam conceptionem. Confirmatur primo, quia, supposita Dei ordinatione de sumenda carne ex muliere, ex nulla alia poterat ita congruenter, supposita illius dispositione. Confirmatur secundo, quia Abraham meruit, saltem de congruo, ut Christus ex illo descendere, juxta illud Genes. 22: *Quia fecisti rem hanc,* etc. Ergo et B. Virgo; nam licet modus, quo Christus natus est ex Virgine, longe fuerit dignior quam modus quo descendit ex Abraham, tamen etiam dispositio Virginis fuit longe excellentior quam dispositio Abrahæ, et ita, servata proportione, eadem fere ratio est, aut fortasse major. Denique rationes, quibus supra probavimus antiquos Patres meruisse de congruo incarnationem, et aliquas ejus circumstantias, hanc veritatem satis confirmant.

3. *Objectio.* — Sed objici potest, quia ante omnia merita Virginis non solum existentia, sed etiam prævisa, fuerunt merita Christi præsentia Deo in æternitate; ergo et ipse Christus fuit prius prævisus ut existens, atque adeo ut conceptus, seu ut concipientus ex Virgine, quam fuerint præordinata merita Virginis; ergo nullo modo potuit B. Virgo mereri ut Christus ex ea nasceretur. Dicunt quidam, ante merita Virginis fuisse prævisum Deum hominem ut sic, non vero ut hunc hominem. Sed falsum hoc est, quia (ut recte dixit D. Thomas infra, q. 4, art. 4) merita non sunt in humanitate in communi, sed in hac vel illa humanitate; alias B. Virgo non

fuisse sanctificata ex meritis Christi prævisis, sed ex meritis hominis in communi. Alii dicunt fuisse Christum prævisum, ut est hic homo in hac humanitate subsistens, non tamen ut nasciturus ex B. Maria, quia hoc quid posterius est, quia hic homo non pendet essentialiter ex hac matre. Sed melius dicitur, illo argumento ad summum probari, Virginem non fuisse electam ut esset mater Dei propter sua merita prævisa; non tamen probari in executione non potuisse mereri illam dignitatem, quia in re prius habuit gratiam et bona opera, quam ex ea Deus incarnaretur, quamvis illammet gratiam et bona opera haberit ex meritis ejusdem filii sui prævisis in divina prædefinitione.

6. *Objectio.* — *Responsio.* — Sed urgebis, quia si ante omnia merita Virginis præordinavit Deus incarnationem in hac humanitate, ergo in corpore ex hac individua materia formata; sed non meruit Virgo habere illam individuam materiam ita sibi conjunctam, ut necessarium erat ad filii conceptionem, quia hoc potius pertinebat ad ordinem naturalium effectuum et causarum, quam ad rationem meriti. Respondet primum, dici posse non fuisse necessarium hoc mereri, sed potius præsupponi ad meritum, sicut natura supponitur gratiae. Itaque omnes causæ naturales ita fuerunt dispositæ, ut tandem fieret quod illa pars materiae esset sub forma purissimi sanguinis, quo supposito, ipsa promeruit ut ex suis purissimis sanguinibus Deus carnem assumeret. Deinde dici potest, sicut temporalia possunt cadere sub meritum in ordine ad spiritualia, ita Virginem potuisse mereri ut illamet materia, ex qua Christus erat formandus, prius esset materialis pars sui corporis, seu sanguinis.

QUÆSTIO III.

DE MODO UNIONIS EX PARTE PERSONÆ ASSUMEN-
TIS, IN OCTO ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandum est de unione ex parte personæ assumentis.

Et circa hoc queruntur octo:

Primo, utrum assumere conveniat persone divinae.

Secundo, utrum assumere conveniat naturæ divinae.

*Tertio, utrum natura possit assumere, ab-
tracta personalitate.*

Quarto, utrum una persona possit assumere sine alia.

*Quinto, utrum quælibet persona possit assu-
mere.*

*Sexto, utrum plures personæ possint assu-
mere unam numero naturam.*

Septimo, utrum una persona possit assumere duas numero naturas.

*Octavo, utrum magis fuerit conveniens de
persona Filii Dei, quod assumpserit humanam
naturam, quam de alia persona divina.*

Explicata essentia hujus unionis seu incarnationis, incipit D. Thomas de extremis age-
re, quæ ad hanc mirabilem conjunctionem convenerunt, et in hac quæstione tractat de persona assumente; in sequenti vero de na-
tura assumpta. Et quamvis præcipue intendat explicare mysterium, prout factum est, ut perfectius tamen et exactius ratio ejus intel-
ligatur, alios modos inquirit, quibus de pot-
tentia absoluta fieri posset, et hæc sunt duo præcipua capita de quibus in hac quæstione disputandum est. Quoniam vero totius materiae hujus intelligentia pendet ex cognitione subsistentiæ, vel existentiæ divinæ, quæ formaliter est terminus hujus unionis, ideo ope-
ræ pretium duco ante expositionem litteræ D. Thome disputationem præmittere, in qua quid utraque harum sit, breviter tradamus.

DISPUTATIO XI,

In quinque sectiones distributa.

DE DIVINA EXISTENTIA ET SUBSISTENTIA.

Supponimus imprimis, ex iis quæ in disputationibus metaphysicis, de existentiæ et subsistentiæ creaturarum dicuntur, communem rationem, seu significationem horum nominum, quia licet analogice de Deo et creaturis dicantur, tamen ratio nominum eadem est. Itaque nomine existentiæ intelligimus illud eses, quod res habet ut sit aliquid in actu, seu actualis entitas distincta ab ente, quod tantum est in potentia objectiva, actu vero non est, seu nihil est; nomine vero subsistentiæ intel-
ligimus modum per se existendi. Supponimus deinde id, quod nostræ fidei fundamen-
tum est, in Deo quidem tres personas, unam vero naturam seu essentiam reperiri, unde in disputationem cadit, pertinaciter existen-
tia et subsistentia in Deo ad unionem essen-
tiæ, an contra ad Trinitatem personarum, vel deum ad utrumque. Quæ disputatio quam-

DISPUTAT. XI. SECT. I.

vis revera materiae de Trinitate sit propria, quia tamen misterium, de quo agimus, sine illa intelligi non potest, ab hoc loco aliena censenda non est, cum præsertim a Theologis magna ex parte hoc loco discutiatur.

SECTIO I.

Utrum sit in Deo unum esse existentiæ absolutum et essentiale.

1. Ratio dubitandi sit, quia in natura substantiali idem est, formaliter etiam et secundum rationem, existentiæ et subsistentiæ, quia de intrinseco conceptu existentiæ substantialis est, ut sit ipsum esse per se, quod est esse subsistentiam; sed non est in Deo unum esse subsistentiæ absolutum, ut infra tractabitur; ergo. Propter hanc rationem novi quidam Theologi de re ista cœperunt dubitare, non quidem quod essentia divina in re distinguitur a sua existentiæ saltem realiter, est enim de fide certum apud Catholicos, et inter philosophos evidens, in Deo non esse compositionem ex esse et essentiæ, atque adeo in re existentiæ Dei esse suum esse, ut in 1 part. latius tractatur; sed quia cum hac simplicitate seu identitate stat in Deo unum esse absolutum, et alterum respectivum, ut patet de existentiæ et persona, ideo isti Theologi ausi sunt dubitare an ita se habeant divina existentiæ et existentiæ; imo quidam eorum ausi sunt ita sentire et docere, et consequenter negare in Deo absolutum esse existentiæ, et solum ponere tres existentiæ relativas, ita ut sicut aliquorum opinione humanitas in Christo non habet propriam existentiæ creatam, sed formaliter existere dicitur per existentiæ Verbi divini, ita divina natura secundum rationem præcisa, et abstracta a relationibus, non intelligatur habere existentiæ increata, sed in unaquaque persona existere per propriam illius relationem. Quæ quidem sententia non minus est falsa quam nova.

2. *In Deo una existentiæ absoluta et essentiæ.* — Dico igitur in Deo esse unum esse existentiæ absolutum et essentiæ commune tribus personis. Quæ veritas tam certa mihi videtur, ut sine temeritate, et fortasse etiam sine errore negari non possit; nam primum in ea convenienter omnes Theologi, statim sect. 3 et 4 citandi, et præsertim D. Thom. in ea est frequentissimus, nihil enim frequentius docet quam ipsum esse, seu existere, esse ipsam essentiam Dei, et loquitur non identice, sed formalissime, ut idem sit dicere esse

essentiam, seu esse de essentia, seu esse prædicatum essentiale Dei, quod egregie probat 1 p., q. 3, art. 4, et ex hac perfectione colligit eadem 1 p., q. 4, art. 2, q. 6, art. 3, q. 7, art. 1, et in aliis sequentibus, et in q. 13, art. 11, hinc probat nomen, *qui est*, esse maxime proprium Dei, quia formaliter significat ipsum esse, quod est ipsa essentia Dei, et alia plura testimonia in sequentibus sectionibus citabo simul cum aliis Scholasticis. Nunc sufficienter probatur hæc veritas ex hoc eodem nomine, *qui est*, seu, *Ego sum qui sum*, quod Deus sibi imposuit, Exod. 3, adjunctis dictis et expositionibus Sanctorum, nam illud nomen, *qui est*, est nomen essentiale significans tres personas, ut sunt unus Deus, ut recte docet Dionys., c. 2, de Divinis nominibus, dicens, illud: *Ego sum qui sum*, de tota Deitate dictum esse, sicut illud: *Tu autem idem ipse es*, Psal. 101, et illud: *Qui est, qui erat, et qui venturus est, omnipotens*, Apocal. 1; August., lib. 3 contra Maxim., Episc. Arianorum, cap. 26, et in opusc. circa ea verba, *Ego sum qui sum*, tom. 6, in fine, et lib. 2, de Moribus Manich., c. 4, quibus locis ait hoc esse nomen *immutabilitatis*, quia omnia, quæ mutantur, aliquo modo desinunt esse, et *eternitatis*, quia illud, *est, et sum, idem valet*, inquit, *quod eternus sum*, in quo nihil fuit, nec futurum est, sed tantum est; unde concludit illo verbo significari naturam divinam in se incomutabiliter manentem; est ergo nomen essentiale conveniens personis ratione unius essentiæ. Unde recte Rupert., lib. 1 in Exod., cap. 14, dicit Deum, illo loco Exod. 3, duplex sibi imposuisse nomen, alterum naturæ, scilicet, *qui est*, alterum dignationis et gratiae, scilicet, *Deus Abraham et Deus Isaac*, etc. Ex quo licet colligere argumentum ab hoc posteriori nomine ad illud prius; nam, sicut secundo nomine significata est tota Trinitas per ordinem ad effectum seu gratiam ab illa manantem, ut est unus Deus, ita per primum nomen significata est per naturalem et essentiæ proprietatem convenientem illi, ratione unius naturæ et essentiæ; sed illud nomen, *qui est*, perinde significare ac, *qui existit*, seu existens, tum ex vi ipsius vocis constat, nam *est*, absolute dictum, seu secundum adjacens (ut dialectici dicunt) idem significat, *quod existit*; tum ex omnibus citatis Patribus, qui dicunt illo nomine significata esse Dei *eternitatem*, quæ semper eodem modo existit; *eternitas enim sine exis-*